

niet over hem klagen?), dan is heel die „exodus“ beperkt tot zeven lieden. U vervolgt:

Nu is het ook oudtijds wel gebruikelijk geweest, dat theologen in het buitenland studeeren gingen om den doctorstitel te halen, al had men in Nederland zelf Universiteiten. Maar dit geschiedde dan altoos aan Universiteiten in het buitenland, die Gereformeerde waren. Er is niet één voorbeeld mij bekend, dat men den doctorstitel wilde verwerven bij niet-Gereformeerde Hoogescholen. De studenten te Kampen gingen echter zonder eenig bezwaar naar Universiteiten, die zeker niet Gereformeerde waren, eer het tegendeel.

Uw collega Prof. van Gelderen valt nog niet onder de rubriek „oudtijds“, gelukkig. Maar Leipzig is niet gereformeerd. Voorts: waarom zouden de studenten bezwaar maken, als hun overige gronden genoegzaam waren! (daar komt het op aan). Hebben de Gereformeerde Kerken of kringen niet één der hier genoemden benoemd tot zendingsdocent te Djocjakarta (Bavinck), een tweede tot hoogleeraar aan de Vrije Universiteit (van Gelderen), een derde tot hoogleeraar te Kampen (Hoekstra), een vierde tot moderamenlid der synode (Keizer), een vijfde tot jeugdverzorgers (Knoppers), een zesde tot Professor te Kampen (B. Wielenga), een zevende eveneens tot professor te Kampen (Schilder)? Men moet de motieven weten; maar... we zouden niet persoonlijk worden. We verhalen dus maar niet meer, doch laten het U zelf doen:

Ook Prof. Schilder zelf brak zijn studie aan de Vrije Universiteit af om oorzaken, die ik niet noemen zal, en ging naar een Duitsche Hoogeschool.

Ik weet niet, wat U onder „studie aan de V. U.“ verstaat; feit is intusschen, dat ik nimmer aan de V. U. ben ingeschreven geweest. Wel heb ik, toen ik hoopte, tijd te kunnen zoeken voor studie, mij vergewist omtrent de regeling van het doctoraal examen na het nieuwe academische statuut. De ingrijpende en volhardende tijdroof, dien het in den weg van Gods voorzienigheid mij langzamerhand opgelegde werk in mijn leven bracht, heeft zeer lang mij verhinderd, in het binnenland de speciale studie met mijn overvloedigen arbeid te combineeren. En toen ik — heel ongedacht, door aandrang uit de laatste kerk, die ik dienen mocht — den weg voor een studieverlof eindelijk zag opengesteld, ja, toen heb ik het buitenland gekozen. U wilt niet de oorzaken noemen; gelet op uw verhalen van hierboven acht ik dat ook maar voorzigtiger. Maar nu U toch — volmaakt overbodig m.i. — deze zaak publiek aan de orde stelt, en meent, daarin anti-V.U.-tendenzen te moeten aanwijzen, wil ik U en anderen wel het volgende zeggen:

1o juist in den tijd, toen ik dit studieverlof kreeg, was ik in een zeer ingrijpend meningsverschil met één uwer faculteitsleden gewikkeld, juist met den geraadpleegden hoogleeraar;

2o dit meningsverschil — ik zal niet in bijzonderheden treden, tenzij U verder over deze zaak doorspreekt — raakte de vraag, hoe ons volk werd voorgelicht inzake Calvinistenbond, V. U., en Kampen;

3o dat het niets met V. U. antipathieën had uit te staan, bewijst het feit, dat ik daarin toen samenging met een anderen hoogleeraar der V. U.;

4o ook met dezen sprak ik — vóór mijn vertrek naar het buitenland — op zijn verzoek af, dat ik de bezwaren schriftelijk zou vastleggen, hetgeen ik dan ook in de eerste weken van mijn buitenlandsch verblijf deed;

5o dit bezwaarschrift is mede door dien hoogleeraar der V. U. en door een ander, die haar jubileum hielp vieren, onderteekend;

6o er is een beslissing op gevolgd, waarin ik

zelf niet heb meegestemd, en die geheel vrij genomen is door een lichaam, waarin veel warme vrienden der V. U. zitting hadden;

7o deze beslissing was precies zooals ik wilde.

Wie nu iets weet van de zeer persoonlijke verhouding die tusschen promovendus en promotor bestaat, die zal begrijpen, dat hier niet anders kon gehandeld worden. En in elk geval: dat het volstrekt ongeoorloofd is, het volk „voor te lichten“, zooals U het in dit verband doet. Dat is, hooggeachte Prof. Kuyper, polemiek van de bedenkelijkste soort.

Doch er is meer. U hebt den moed gehad, te schrijven:

Of de hoogleeraar, bij wien hij promoveerde, modern was, of nationaal-socialist, of zooals sommigen zeggen Boeddhistische neigingen heeft, of 't moderne heldendom is toegedaan, doet er weinig toe.

Ik heb mijn geest in bedwang geloof ik. Daarom alleen dit:

1o in „De Reformatie“ van 9 Aug. 1935 heb ik het lasterpraatje (boeddhistische neigingen) al publiek weerlegd;

2o in „De Reformatie“ van 24 Jan. 1936 (opzettelijk hierboven nog eens geciteerd) zinspeelde ik zeer duidelijk er nog eens op;

3o in een persoonlijk brief, particulier aan U, da. 15 Aug. '35, deed ik het nogmaals;

4o ik eindigde dien brief met de voor U niet geheel onbeteekenende herinnering, dat mijn promotor evenals Uw vriend Prof. Wencelius buitenlander was. Hebt U indertijd niet verzekerd (geval-Wencelius) dat de eer speciaal van buitenlanders U zoo na aan het hart lag?

5o inzake Prof. Wencelius citeerde ik indertijd een uittaling van Dr H. Beets, en sprak over de publieke positie van dezen buitenlander. U gaf daarop een „stormklok“-geluid, en liet den man zelf schrijven in „De Heraut“. Thans schrijft U over een buitenlandsch hoogleeraar, ondanks DRIE protesten, naar aanleiding van „sommigen zeggen“. En dat, terwijl ik reeds opmerkte, dat uit de boeken van mijn promotor blijkt, dat het gerucht, welks oorsprong ik ken, dwaasheid is. Maar we zijn er nog niet. Uw paard begint te draven nu:

De Universiteiten in Duitschland zijn ingegliedert in het Nationaal-Socialisme. Prof. Barth, die weigerde den eed van trouw aan den Leider af te leggen, werd daarom afgezet. Maar Prof. Schilder, die, en terecht, dit Nationaal-Socialisme zoo fel mogelijk bestrijdt, gaat, terwijl er in ons land een Calvinistische Universiteit is, naar dit Nationaal-Socialistische Duitschland om daar den doctorstitel te verwerven.

Prof. Kuyper, is U de datums vergeten? Ik ben 3 Maart 1933 gepromoveerd. Toen was er nog geen nationaal-socialistisch Duitschland. Leest U de kronieken maar na. Er was nog niets „ingegliedert“. Wat hebben wij toch, wat hebben wij toch, dat zulke polemieken noodig zijn? U komt intusschen tot Uw slotsom:

Ik oefen daarop geen critiek, al heb ik het betreurd. Maar wel mag de vraag gesteld worden, of wie zelf aldus handelt, het recht heeft bezwaren in te brengen wanneer Hoogleeraren der Vrije Universiteit een niet gevraagd eere-doctoraat van een „moderne“ faculteit ontvangen?

Maar het is alles onwezenlijk. Ik heb die „bezwaren“ niet ingebracht; U fantaseert ze slechts tegen mijn herhaalde publicaties in (zie boven). Eindelijk een laatste punt:

Zoo blijft dan nog ten slotte over de Calvinj-herdenking te Parijs. Het is volkomen juist, dat ik jaren geleden verklaard heb, dat ik niet deel wilde nemen aan de Calvinj-herdenking, die toen te Genève plaats vond. Het gold toen de oprichting van het Monument

der Reformatie, waarop Calvinj een ereplaats zou nemen. Ik wees er op, dat men met zulk een standbeeld voor Calvinj op te richten niet handelde in Calvinj's geest, want dat het meer waarde had Calvinj's geschriften te verspreiden en te bestudeeren. En in de tweede plaats had ik bezwaar, omdat die herdenking Calvinj als Reformatie-gold en den herdenking zou plaats vinden door degenen, die met Calvinisten zich noemden, maar van Calvinj's theologie niets wilden weten of voorzoover ze hem eerden, die deden op gronden, die zeker niet in overeenstemming waren met wat voor Calvinj het hoogste was. Bij de Calvinjherdenking te Parijs nu stond de zaak anders. Er was van de oprichting van een monument geen sprake.

Ja, zeker Maar wat is zwaarder: een monument in steen of een beschouwing-in-woorden? Ik geloof, dat het laatste ongemeen veel gewichtiger is dan het eerste. U schrijft:

Het was een hulde, die men brengen wilde aan Frankrijks grooten zoon en waaraan deel werd genomen door mannen, die zich allerminst voor Calvinisten uitgaven, zoodat van eenige misleiding hier geen sprake kon zijn.

Van „misleiding“ is niet gesproken; wel van verdoezeling van tegenstellingen. In mijn „Open Brief“ (Ref. 12 April '35) heb ik dat trachten aan te toonen, en ook in andere stukken. Dien „Open Brief“ zoudt U niet beantwoorden, naar U verklaarde. U hebt het thans toch gedaan, maar de lezers zijn de scherpe puntjes al lang vergeten. En Uw betoog gaat daaraan voorbij. Dat geldt ook van Uw volgende opmerking:

En wat meer zegt, het studiecongres, dat aan den herdenking verbonden was, bood gelegenheid aan Prof. Rutgers en mij om hier voor Calvinj's denkbelden op te komen en het weer opwakend Calvinisme in Frankrijk daardoor krachtig te steunen. Een dergelijke gelegenheid was te Genève niet geboden. Een verzekering van ons beginsel lag daarin dus allerminst, eer het tegendeel.

Want er waren weer personen, die elders door U als incompetent voor Calvinj-interpretatie aangewezen zijn.

Eindelijk besluit U:

Het is niet dan noode, dat ik op deze polemiek ben ingegaan. Er zijn veel ernstiger vraagstukken aan de orde, dan de Calvinistenbond, het Calvinistencongres te Amsterdam, de Calvinj-herdenking te Parijs en de eere-promotie van de Hoogleeraren der Vrije Universiteit. Vraagstukken waarbij het gaat om de toekomst onzer Kerken en het zijn die vraagstukken, die ik van veel hooger belang acht. Het is daarom, dat ik van eenige verdere polemiek over deze quaesties af zie. Wat ik te Utrecht op de predikantenconferentie aanduidde als een richting, die alles, zelfs onze belijdenis disputabel wil stellen, om daardoor vrij baan te maken voor denkbelden, die met onze Gereformeerde belijdenis lijnrecht in strijd zijn, dat is de richting waartegen ik wil opkomen. En daaraan hoop ik mijn krachten te wijden.

Indien deze woorden beteekenen, dat U voortaan precies zult zeggen, wat U bedoelt, verblijd ik mij. En indien ze mochten beteekenen, dat U de kwesties, die nog steeds van actueel belang zijn, zult helpen oplossen (want er moet iets gebeuren) verblijd ik mij nog meer. Maar voorloopig zie ik punten op Uw dagorde staan, die allereerst afdoening vereischen.

Ik heb ook nu nog eens breed geantwoord, ter wille van ons volk. Moge de mist, waarin wij adem halen wijken voor het licht. Het is Zondag Pinksterdag.

Inmiddels blijf ik,

Hoogachtend,

Uw dw.

K. SCHILDER

driften
daarom
Gods wet
En in zulk
inzichten d
Neen; ook d
een „goe
toch van
op den koo
film te gar
die wel gr
maar die
gruber werk
Bovendien lo
het bioscop
amerhand d
aan geven.

Maar hoe ko
menschen zoo
En, laat i
de jonge
schijnbaar
van de rolpre
Hoe komt d
Naar mijn o
ij, in het als
menen de blij
Wij genieten
de vergeving d
ij Gods kind
enen van Go
ijk; dat wij d
geenmoet gaan.
Die dingen z
heid.

En hoe komt
le het niet hi
et geloof?
Dat echte, k
loofs, dat wij
et is zoo wel
Daarom kan
zoo weinig in
Daarom is h
us leven te h
zij zult niet“;
de menschen v
dat niet uit h
er een andere.

Ook haat h
oor in de pla
al dat niet gel
daardoor de me
niet weggenom
Veelmeer wor
ach weer de l
Wat wij noo
et geloof, wa
heid, van l
lit het gelo
de verwereldl
En zoo kom
leen waarmee
mer:

Zelfbeproeve
geloof en voel
Hoe vaak, wa
tis, naar men.

6. Betreffende
katskondiging
om staedt bege
anderen volgen
vindinghe des
dieselve niet ba
nemengegeven
proclamatien s
verstaende dat
niet in privaet
uitwysen des
7. Wanneer
naden versocht
vragen, off ooc
den bloede oft
geval eenigh d
grondtlicken be
8. Die naeme
dieselver ouden
vols die naeme
nellen in besone
angeleekent end
stient by den
9. Also oock
doeden, die vi
kerckelycke ce
bruykt worden
uitwysel.
10. Overmitz
dagen, door des
ende misbruich
trudtsaem ende
beel ende gant
lous die Hemel